
Titel: Paulus forstår frihed som slaveri

Bachelorprojekt i BA405 Romerbrevet

Forår 2013

Problemformulering:

Med udgangspunkt i terminologien i Rom 6,18 undersøges hovedtræk af Paulus' frihedsbegreb i etiske sammenhænge, hovedsageligt i Romerbrevet.

Skrevet af Martin Kobbersmed

Vejleder: Peter V. Legarth

Antal ord i besvarelsen: 9000

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	side 3
2. Grundliggende om Rom 6	side 5
a. Brevets inddeling	side 5
b. Nær kontekst	side 5
c. Strukturanalyse	side 6
d. Oversættelse af Rom 6,15-23	side 6
e. Terminologisk baggrund	side 6
3. Paulus' frihedsbegreb	side 7
a. Synd	side 8
I. Grundliggende synd	side 8
II. Ekskurs: Rom 1,18-32	side 8
III. Syndens forhold til loven	side 9
IV. Menneskets kamp mod synden	side 10
b. Retfærdighed	side 11
I. Frelsende retfærdighed	side 12
II. Guds gerning	side 13
c. Frihed	side 14
4. Etik	side 16
a. Friheden – et faktum	side 16
b. Friheden – et påbud	side 16
c. Frihedens udøvelse	side 17
5. Udblik	side 18
a. Paulus' baggrund	side 18
b. Paulus og NT	side 19
I. Mat 11,28-30	side 19
II. Mar 8,34-35	side 19
III. Gal 5,13	side 20
6. Konklusion	side 20
Abstract	side 21
Bibliografi	side 22

1. Indledning

Baggrund

Jeg mener, at der i dag generelt hersker stor begrebsforvirring, og derfor er frihed også blevet et diffust begreb. Frihed forveksles ofte med anarki. Ytringsfriheden anvendes til at træde andre over tæerne (fx Muhammed-krisen), den frie porno hærger i gadebilledet og stiller krav til de, der ikke opfylder (pseudo)idealet, og demokratiets negative konsekvenser vinder indpas i Folkekirken, og mange søger væk. Jeg har stor interesse i at forstå mere af, hvad der definerer den kristne frihed ifølge Paulus, især i etiske sammenhænge, som denne opgave vil udfolde. Således vil jeg foretage en undersøgelse af, hvordan Paulus indrammer friheden.

Jeg tror på, at Gud skabte mennesket og derfor også er den, der naturligvis definerer friheden for mennesket. Gud bestemte verdens indretning, og mennesket var kronen på værket og skulle leve frit og herske i den verden, Gud havde skabt (Gen 1,26ff). Det blev spoleret af mennesket, og siden da har Guds frelsesplan været en realitet. Gud inkarnerede sig, døde, opstod, for til himmels og sendte Helligånden. Man kan overveje, om menneskets grundholdning orienterer sig væk fra Gud.¹ Noget tyder på det, når Paulus i Rom 7,21f forklarer lovens betydning og sin egen grundholdning. Han finder den lov i sig selv, at han ikke evner det gode, selvom han ønsker det.

Mit anliggende er overvejende apologetisk. Jeg blev konfronteret med spørgsmålet: ”Hvilket håb kan du give mig, der har mistet min kære, som i livet ikke ville have med Gud at gøre?” Svaret lød: ”Vi kan ikke vide, hvad der er sket i afdødes yderste stund. Der kan have været et møde med Jesus.” Det gav mig anledning til at tænke ud fra en ikke-troendes synspunkt: ”Hvis det evige liv kan redes på dødslejet, hvorfor da ikke leve livet, og ikke tænke på konsekvenserne? Den kristne tro tilbyder kun restriktioner og mådehold. De ti bud er en liste over alle de sjove ting, vi ikke må men gerne vil.” Til denne tanke har Paulus et og andet at indvende. Som jeg vil behandle i et senere afsnit, anser Paulus det for naturligt at den troende, som ved sig frelst i Kristus, også lever i troen.

Problematikken er yderst prægnant. I et samfund som konstant er i udvikling/ indvikling pga./til trods for alle teknologiske fremskridt, som giver en fornemmelse af større individuel frihed, kan Jesu Kristi kirke på jorden let lade sig rive med og ikke indse, hvilke fatale konsekvenser det kan få. Etikken (fra gr. *ἔθος* – sædvane, hvor man for vane at bo) definerer og afgrænser livsførelsen, til det, som individet anser for essentielt og korrekt.² Denne opgave beskæftiger sig med Paulus’ frihedsbegreb og implicite opfordring til korrekt livsførelse i overensstemmelse med Guds vilje, den rette etik.

Begrebsafklaring

I nærværende opgave forekommer en række forkortelser – med varierende frekvens, som ikke indgår i retskrivningsordbogen:

DO92: 1992-oversættelsen af Bibelen med apokryfer (1998)

NT: Det Nye Testamente

GT: Det Gamle Testamente

CP: Corpus Paulinum³

¹ Se Prenter 1998, 308-313

² Andersen 2003, 11

³ En samlet betegnelse jeg anvender for Paulus’ breve som de fremstår i NT (DO92).

Problemfelt

Jeg mener, at kernen til at forstå Paulus' frihedsbegreb findes i Rom 6,18: "Befriet fra synden er I blevet trælle for retfærdigheden" (DO92). Mit mål er at forstå hvorfor Paulus sidestiller 1) frigørelse fra synd og 2) slaveri for retfærdigheden. Mit udgangspunkt er terminologien i Rom 6,18 og derfor vil jeg behandle netop terminologien dybdegående. Man kunne indvende, at etikken bør få størst opmærksomhed i nærværende opgave, grundet formuleringen "etiske sammenhænge" i problemformuleringen, men målet er at præsentere et materiale som kan udgøre fundamentet for en diskussion af etikken. I stedet for at kortlægge den kristne etiks praksis vil jeg redegøre for dens motivation.

Afgrænsning

Velvidende at mit problemfelt også behandles andre steder i CP vil jeg inddrage enkelte vers udenfor Romerbrevet. Eftersom terminologien i Rom 6,18 er omdrejningspunktet for denne opgave, er det mit primære fokus at redegøre for betydningen af netop det vers.

Metode

Denne opgave er ikke primært eksegetisk, men har dog visse eksegetiske træk. Jeg vil definere de centrale termer i Rom 6,18, for at kunne forstå Paulus' frihedsbegreb, da der er tale om frihed under bestemte rammer og frihed til/fra noget. Dernæst vil jeg diskutere, hvilke konsekvenser det kan få for etikken. Afslutningsvis vil jeg perspektivere den ny erhvervede viden til det øvrige NT.

2. Grundliggende om Rom 6,18

Forsvarlig eksegese kan aldrig foretages på baggrund af et vers. Ethvert vers tilhører en given kontekst. Dette er ganske vist ikke en udpræget eksegetisk opgave, men jeg finder det alligevel nødvendigt at eksegere i et vist omfang. I det følgende vil jeg redegøre for baggrunden for Rom 6,18 både i Romerbrevets og i versets nære kontekst og struktur, og oversætte Rom 6,15-23 samt kort redegøre for grundbetydningen af termerne i Rom 6,18.

2.a. Brevets inddeling⁴

1,1-7: Præskript, Paulus redegør grundigt for sin tjeneste og sin status, adresserer modtagerne af brevet og hilser dem.

1,8-17: Taksigelse og programerklæring for brevet

Brevet kan inddeles i fire hoveddele:

1,18-5,21: Guds dom over jøder og hedninger og frelsesgerning i Jesus Kristus

6,1-8,39: Retfærdiggørelsens nye liv

9,1-11,34: Israels rolle i Guds frelsesplan

12,1-15,13: Livet i menigheden

15,14-16,27: Postskript

Jeg mener denne inddeling er korrekt. Der hersker dog uenighed om hvor skellet skal sættes i brevets to første hoveddele. Enten hører kap. 5 helt eller delvist til 1,18-4,25 ellers hører det til kap 6-8, hvilket begrundes ud fra terminologien i Rom 5, som ligner de foregående kapitler meget, men også de følgende kapitler. Uanset hvor skellet sættes, hænger de to dele sammen, og derfor er det kun naturligt at sprogbrugen i de to dele ligner hinanden. Paulus forudsætter ét for at gå videre til noget andet, dvs. kap. 5 forudsætter kap. 6 etc. Kap. 5-8 begynder også ens med en konstatering af det nye liv overfor Gud og ydermere indgår διὰ τοῦ κυρίου og lign. formuleringer i begyndelsen, midten og slutningen af alle 4 kapitler.⁵

2.b. Nær kontekst

Jeg støtter mig til Peter Legarths inddeling og ud fra den kan det fastslås, at Rom 6 er begyndelsen på brevets 2. hoveddel. Paulus anslår temaet i 1,16-17: forholdet mellem tro og retfærdighed. Derefter udlægger han i 1,18-3,20 Guds vrede og dom over ugodelighed blandt hedninger og jøder. I 3,21-5,21 forklarer Paulus retfærdiggørelsen som et produkt af troen. Abraham blev retfærdiggjort ved troen (Rom 4). På samme måde gælder det mennesket som i tro på Kristus bliver retfærdiggjort (5,1-11), fordi Kristus er en ny arketype for det nye menneske ligesom Adam var det for det gamle menneske (5,12-21). Rom 6 indledes med spørgsmålet "Τί οὖν ἐροῦμεν;" som marker et skifte, og stilen kan minde om den tidligere brug af retoriske spørgsmål (3,1-9.27-31; 4,1-12).⁶ Nogle argumenterer for at Rom 6-7 kan forstås som en ekskurs i Romerbrevet, hvori Paulus behandler protester mod den lære, han har fremsat i det foregående, men det er næppe sandsynligt, da Rom 6-7 forklarer den troende, at frelsen vil blive

⁴ Baseret på Legarth 2008, 1

⁵ Cranfield 1975, 252-254

⁶ Moo 1996, 355

fuldendt til sidst. I kraft af enheden med Kristus vil syndens og lovens magt ikke kunne dømme.⁷ Afsnittet har karakter af forklaring og uddybning men ikke forsvar.

Rom 6 kan opdeles: 6,1-14 – svar på spørgsmålet: ”Skal vi blive i synden for at nåden kan blive så meget større?”, og 6,15-23 – svar på spørgsmålet: ”Skal vi synde, fordi vi ikke er under loven, men under nåden?”⁸

2.c. Strukturanalyse

V 15: Retorisk spørgsmål der modsvares i det følgende.

V 16: Det er muligt at vælge mellem at tjene synden eller retfærdigheden. Lydighed og slaveri hænger sammen.

V 17-18: Taknemlighed over at de som tidligere var syndens slaver oprigtigt adlyder et andet forbillede og dermed frigøres fra synden for at trække for retfærdigheden.

V 19: Paulus forklarer sit sprogbrug: Legemet er et instrument for enten synd eller retfærdighed.

V 20-21: At trække for synden sætter retfærdigheden ud af kraft. Tilhørerne påmindes at livet under synden var uværdigt og førte til død.

V 22: Den nye virkelighed. Den dårlige frugt er blevet erstattet af en ny, der fører til liv.

V 23: Opsummering: Synd er død men Gud giver evigt liv ved Jesus Kristus.

2.d. Oversættelse af Rom 6,15-23

V15) Hvad så? Skulle vi synde⁹, fordi¹⁰ vi ikke er under loven, men under nåden? På ingen måde!

V16) Ved I ikke, at den, som I stiller jer selv som tjenere til lydighed for, for ham er I selv tjenere og skal adlyde, enten synden til døden, eller lydigheden til retfærdighed?

V17) Men Gud ske tak, at I, der var syndens slaver, men adlød af hjertet det forbillede som var givet jer,

V18) men I er frigjorte fra synden, for at trække for retfærdigheden.

V19) Jeg taler menneskeligt på grund af jeres køds skrøbelighed. For ligesom I overgav jeres lemmer som slaver for urenheden og lovløsheden til lovløshed, overgiv nu således jeres lemmer som slaver for retfærdigheden til hellighed.

V20) For da I var syndens slaver, var I frie for retfærdigheden.

V21) Hvilken frugt havde I da? I skammer jer over det nu, for disse tings¹¹ ende er døden!

V22) Men nu er I frigjorte fra synden, og idet I tjener Gud har I jeres frugt til helliggørelse, og dets ende¹² er evigt liv!

V23) For syndens løn er død, men Guds nådegave er evigt liv ved Kristus Jesus, vor Herre.

2.e. Grundliggende om terminologien

Det følgende er en kort introduktion til det, jeg hovedsagligt vil beskæftige mig med i denne opgave. Det danner grundlag for en videre udlægning af terminologien i Rom 6,18.¹³

⁷ Moo 1996, 351

⁸ DO92, inddeling jf. Longenecker 2011, 405

⁹ Dubitativ konjunktiv jf. Kjær Nielsen 1991, 51

¹⁰ ὅτι er her brugt som årsags konjunktiv jf. Kjær Nielsen 1991, 51

¹¹ Constructio ad sensum jf. Kjær Nielsen 1991, 52

¹² Objekt til ἔχετε jf. Kjær Nielsen 1991, 52

ἐλευθερώ – at befri, sætte fri¹⁴

ἐλευθερία er subjektet der afledes af ἐλεύθερος, med rod i ἐλευθερώ.¹⁵ Ordet oversættes ”frihed” og er modsætningen til at være slave. Den frie er sin egen herre. I profan græsk sprogbrug bruges termen til at beskrive den som indgår i πόλις (bystat) på lige vilkår med andre, modsat slaver. Den frie har fuld taleret og kan disponere over sig selv indenfor πόλις. Loven er ordensprincip i πόλις og betinger friheden og omvendt. I den stoiske filosofi må mennesket befries fra det, som binder det mest til denne verden: Lidenskaber og dødsangst. Mennesket skal leve frigjort fra lidenskaber og i balance med kosmos.

ἁμαρτία – synd¹⁶

Ordet kendes tilbage fra Homérs tid og betyder egentlig at fejle eller tabe, pga. uvidenhed. Det anvendes ofte i sammenhæng med åndelige mål. Aristoteles forstod det som en mellemting mellem uretfærdighed og ulykke men uden onde hensigter. I juridiske vendinger blev det dog ofte brugt om handlinger der modstrider rigtige, og kan betyde alt mellem fejltagelse og forbrydelse. Den klassiske græske tragedie udtrykte ἁμαρτία som ”skyld”. Mennesket ved sig bedraget og begrænset af forblindelsens og skæbnens forstyrrende magter, og skylden forårsager lidelse. Skyld og skæbne hænger uløseligt sammen.

δικαιοσύνη – retfærdighed¹⁷

Ordet er i profan græsk forbundet med Zeus’ datter. I den rabbiniske tradition forstås retfærdighed som overensstemmelse med loven.

3. Rom 6,18 – Paulus’ frihedsbegreb

Som nævnt i indledningen mener jeg, at Rom 6,18 rummer tolkningsnøglen til Paulus’ forståelse af menneskets frihed. Ser man bort fra det umiddelbare paradoks foretager Paulus en logisk slutning fra et herredømme til et andet. I dette kapitel vil jeg videre udfolde betydningen af terminologien i Rom 6,18 og en tematisk gennemgang af de ovenfor redegjorte termer, dvs. synd og retfærdighed. Til afsnittene 3.a. og 3.b. vil jeg fortrinsvis inddrage Thomas Schreiner da han giver den mest fyldestgørende skildring af synden og retfærdigheden i hele CP, hvilket medvirker til en forståelse af at Paulus’ argumentation i forskellige situationer¹⁸ grundlæggende er den samme. Termerne er overordentligt teologisk mættede og derfor finder jeg det både forsvarligt og nødvendigt at tage udgangspunkt i en dybdegående behandling af termerne som Schreiner leverer det. Til sidst vil jeg i dette kapitel forsøge at opsummere og vurdere hvilke konsekvenser denne redegørelse får for frihedsbegrebet.

¹³ NB: Jeg har udeladt δουλῶ da der i Begriffslexikon ikke gives en skildring af termen tilsvarende de øvrige.

¹⁴ Begriffslexikon 1977, 362-363

¹⁵ Se Barr 1975, 107-110. Om verbet afledes af substantivet eller omvendt kan være vanskeligt at bestemme. Derfor foretager jeg denne slutning.

¹⁶ Begriffslexikon 1977, 1995

¹⁷ Begriffslexikon 1977, 502-503

¹⁸ Se eksempelvis Legarth 2001, 26-27. 43

3.a. Synd (ἁμαρτία)¹⁹

3.a.I. Grundliggende synd – syndens magt

Synd beskrives ofte som fejlslagne forsøg på at holde Guds bud. Det er en forkert opfattelse. Rom 1,18-32 understreger kernen ved synden.

3.a.II. Ekskurs: Rom 1,18-32

Den følgende ekskurs er Neil Elliott's gennemgang af Rom 1,18-32 som anser perikopen for at være brevets åbning til Romerbrevets tematikker.²⁰ Formålet er at skildre perikopen selvstændigt og påvise en sammenhæng med Schreiners påstand om at kernen til syndsforståelsen findes i denne tekst.

Proklamationen af Guds vrede skal ikke medføre anger og omvendelse men forstærke en eksisterende og påskønnet praksis. Denne perikope rummer et profetisk aspekt der fortæller hvad der vil ske når Paulus forkynnder sit evangelium og fortsætter en tidligere diskussion, og den fungerer som pærenese. Paulus indvarsler ikke sine intentioner om at prædike men prædiker faktisk. I modsætning til andre pæreneser i CP (eksempelvis Gal 1,6-11) er der i denne ingen spænding mellem "før" og "nu", fortiden er tilsyneladende velkendt for læserne af brevet.

Det vigtigste, der kan siges om fundamental synd, er at det er underkendelse af Gud som overlegen Herre. Guds vrede åbenbares fra himlen fordi mennesker i deres ugudelighed underkender Guds skaberværk, som ligger åbent for enhver til at betragte og dermed kende Gud. Mennesker ved at Gud er Gud, og er på ingen måde lovligt undskyldt.²¹ Dette ses også i Gen 3, hvor Adam og Eva ønsker at erstatte Gud med en rival. Sandheden er, at Gud er Herre og løgneren er at dyrke skabningen frem for skaberen. Ved at forkaste den ene sande Gud ugudeligheden (Rom 1,19-25). Guds Vrede skyldes ikke "synder" men "synd" – dyrkelsen af skabningen frem for skaberen. Fordi Gud forkastes, eksisterer synden mellem mennesker. Jøder og hedninger er skyld i den samme synd. Jøderne formåede ikke at holde Guds lov, og hedninger vanærede Gud ved at forkaste skaberværkets åbenbaring af ham. Schreiner forklarer den grundliggende problematik på en god måde; nemlig at mennesket i sig selv ikke er i stand til frigøre sig fra synden fordi den er almenfyldig for alle mennesker og forklarer en vigtig pointe fra Rom 5: Den enes fald blev til fald for mange.

Schreiner ser synden som en magt. Synd er ikke kun noget mennesker begår, men noget de er slaver under. "Those who are born in Adam do not merely sin; They are also slaves to sin. Sin, as an alien power, dominates them. They are under its rule and authority."²² Synden er altså ikke kun menneskets forføjede relation til Gud men også en tyrannisk magt over Adams æt. Som jeg forstår Schreiner er mennesket, skilt fra Kristus, syndens slave, men den troende er egentlig befriet fra synden og er blevet slave for retfærdigheden (Rom 6,18).

¹⁹ Schreiner 2006, 103-107; 127-150 medmindre andet er anført.

²⁰ Elliott 2007, 108-119

²¹ Troles Engberg-Pedersen er uenig og mener, at mennesket først kan kende Gud ved omvendelsen (Engberg-Pedersen 2010, 124).

²² Schreiner 2006, 127

3.a.III. Syndens forhold til loven

I Galaterbrevet anvender Paulus ὑπὸ gentagne gange til at understrege magtforholdet mellem synden og mennesket. Mennesket er under synd (Gal 3,22), ergo er synden herre over mennesket. I dette forhold spiller loven en fremtrædende rolle. Lovens funktion er at være pædagog for den troende men siden troen er kommet med Kristus, er den troende ikke længere under loven (Gal 3,25). Jeg er enig i Schreiners forståelse. Han mener at Paulus' grund til at bruge pædagogen som billede på loven er, at han vil understrege det temporale aspekt. På samme måde som en pædagog kun er nødvendig så længe man er mindreårig, er loven kun nødvendig, så længe man lever under den. Loven er en del af frelseshistorien og havde sin funktion indtil Abrahams afkom var kommet (Gal 3,19), altså var loven pædagog indtil Kristus kom (Gal 3,24). "Da vi var umyndige, trællede vi under verdens magter." (Gal 4,3)²³ Schreiner sidestiller at være under verdens magter med at være under loven og underbygger det med, at den der er under loven er under forbandelsen og synd (Gal 3,10.22). "They were enslaved to the elements of the world."²⁴ Pointen er, at understrege Israels slaveri og forfejlede forsøg på at overholde loven, og på den måde mener jeg han påviser kontinuitet fra Israel til alle menneskers synd. Loven skulle ikke befri Israel fra synden men synden forøgedes under loven. Schreiner mener at loven sidestilles med synden i Rom 6,14, og Birgitte Graakjær Hjort er enig med ham²⁵ (mens Klaus Haacker finder det problematisk at afgøre sammenhængen mellem lov og retfærdighed, grundet Paulus' anvendelse af termen νόμος²⁶). For de der er i kødet bliver loven en allieret til synden, for kødet har ikke evnen eller viljen til at løsrive sig fra synden. Synden stryger ind og bliver en magtfaktor i menneskets liv. Paulus vil ikke præsentere loven som syndig men understreger, hvordan synden misbruger loven. Synden er så mægtig at den forvrænger loven som dermed bliver synd. Jeg mener, at Schreiner har ret, når han hævder syndens evne til at forvrænge loven. Loven er givet af Gud men mister sin værdi i kraft af synden. Loven fordoblede synden (Rom 5,20). Frigjort fra loven og kødet kan mennesket tjene i Åndens nyskabelse (Rom 7,6)²⁷. Haacker vurderer at degraderingen af loven kan have været parallel til et lignende fænomen i det romerske samfund, hvor det samme skete for samfundets love, og derfor har lovens degradering ikke været ukendt for Romerbrevets modtagere²⁸. Jeg mener ikke dette bør pille brodden af Paulus' påstand.

Schreiner fremhæver Rom 8,5-8 for at forklare menneskets forhold til loven. Loven kan ikke transformere, for pagten vil ikke blive opfyldt før Guds Ånd er udøst over hans folk (Es 44,3; Jer 31,31-34). Fordi kødets tankegang er fokuseret på synd, resulterer det i synd. Jeg mener, at dette er vigtigt i forståelsen af Paulus' frihedsbegreb. Det forklarer elementært, hvordan normer kan opfattes af mennesket. Normer bliver uopnåelige standarder, som ganske vist tager højde for andre mennesker men er ikke andet end netop uopnåelige standarder, fordi man selv skal fostre viljen til at gøre det, som normerne foreskriver. Dertil er Helligånden givet, til at hjælpe den troende til at

²³ DO92

²⁴ Schreiner 2006, 131

²⁵ Schreiner 2006, 132. "[...]transgressions caused and intended by the Law increase the mercy afforded." (Hjort 2000, 21). Se også Elliott 2007, 249 om "Law of the Spirit".

²⁶ Haacker 2003, 67

²⁷ Elliott 2007, 244

²⁸ Haacker 2003, 126-127

forstå, hvilket liv der ligger i loven. Jeg synes, det er en vigtig pointe, Schreiner trækker frem, så vel teologisk som sjælesørgerisk.

3.a.IV. Menneskets kamp mod synden

Hjort pointerer, at livet væk fra loven ikke bør sidestilles med accept af synd men snarere er forudsætningen for at overvinde den. Den troende er gået fra synd til nåde og konsekvenserne af denne overgang bliver lydighed (Rom 6,15-23). I dåben bliver Kristus herre for den troende, og mennesket kan kun vise lydighed mod én herre. Denne herre er retfærdigheden.²⁹ Hjort skildrer Rom 6 som en etisk tekst, indledt med et retorisk spørgsmål der afspejler det syn, at fraværet af etik er sand tillid til Guds nåde.³⁰ ”At bekæmpe synd er at betvivle nåden”, kan have ligget til grund for det retoriske spørgsmål. Rom 6,1-2 er en parallel til Gal 5,13, hvor Paulus ligeledes afviser legitimeringen af at synde i nåden. I Rom 6,2 markerer den troendes død et markant brud med synden og dens slaveri.³¹ Etikken skærpes overfor den døbt. Det er ikke en dåbstekst men dåben forudsættes for etikken.³² Troels Engberg-Pedersen mener, at Paulus’ primære sigte er at minde læseren om at vedkommende allerede er død for synden i kraft af dåben. Syndens ophør er totalt for den del af den troende (”lemmer” er adskilt fra legemet³³) som døde ved dåben. Synden skal ikke bekæmpes mere, og dette mindes den døbt om.³⁴ Engberg-Pedersen er nødt til at argumentere således for at have ret, men jeg mener han går for vidt i sin iver efter at påvise hvor nært Paulus er beslægtet med stoicismen. Hvis mennesket fragmenteres gøres der vold på skaberværket.³⁵ Neil Elliott støtter Hjort: ”Release from the thrall of sin and death is therefore only possible through incorporation into the dominion of righteousness, where ”freedom from sin” means the actual possibility of presenting one’s being as the instrument of righteousness.”³⁶ For at kunne adskilles fra synden må mennesket lydigt træde ind i et andet herredømme. Slaveri er billede på synden, hvilket jeg mener er en vigtig pointe.

Den ånd, som hersker nu, er ulydighedens ånd. Alle er altså underlagt en åndelig magt, og er både socialt og psykologisk set slaver. De der lever efter kødet gør, hvad de vil. Syndens herredømme er så totalt, at de ikke-troende ikke er klar over deres tilhørsforhold til synd, men tror, at hvad de gør sker i frihed. Verden, djævelen og synden arbejder i kødet. Mennesket fødes til at være et vredens barn, forurenat af synd, og dermed rammes det af Guds vrede.

Det har næppe været en kristen holdning alene, at alle mennesker er syndere. Seneca har sammenfattet fremstillinger, der vidner om en lignende forståelse af synd, som må have været gængs i samtidens romerske samfund.³⁷ Ved at gøre præcist hvad det vil,

²⁹ Hjort 2000, 59-60

³⁰ Se også Jervell 1973, 96

³¹ Hjort 2000, 25-27

³² Hjort 2000, 23

³³ Engberg-Pedersen 2000, 228

³⁴ Engberg-Pedersen 2000, 225-233

³⁵ Rudolf Bultmann modstiller sig også denne holdning, og anser adskillelsen af det nye og gamle menneske for at være udpræget hellenistisk. (Rudolf Bultmann: ”*The Problem of Ethics in Paul*” i ”*Understanding Paul’s Ethics: Twentieth Century Approaches*” redigeret af Brian S. Rosner. Grand Rapids, MI: Carlisle, U.K: William B. Eerdmans Pub. Co.; Paternoster Press, 1995, 213)

³⁶ Elliott 2007, 241

³⁷ Haacker 2003, 128-130

lever mennesket i syndens slaveri. Hvis mennesket ikke tror på Kristus, er det fremmed overfor Gud (Ef 4,18). Schreiner formår at give en god skildring af vilkårene for mennesket. Der er tale om en kamp mellem åndelige magter og ingen kan undvige den. Hjort betoner også den kosmiske kamp: "The struggle which Paul is urging is not an inner one for the individual's salvation but a cosmic, external struggle in which the baptized person fight's on God's side."³⁸ Den døbte kæmper på Guds side, men der nævnes intet om ikke-døbte, ergo kan intet menneske se sig fritaget fra kamp, hvilket jeg mener underbygger Paulus' lære om at være underlagt kødet, der kæmper imod Gud (Rom 8,7). Jacob Jervell pointerer i sin eksegese af Rom 6,12: "La ikke *på nytt* synden komme til herredømme over dere[...]"³⁹ Det bliver dermed tydeligt at overgangen fra synd til retfærdighed afkræfter dens magt, men synden er stadig en reel mulighed for den troende. Jeg mener Jervell har ret i denne iagttagelse, idet han også fastholder syndens tilintetgørelse som noget futurisk.⁴⁰

I Rom 7,5 anvendes **σάρξ** på én måde. "Kødet" er genstand for svaghed og derfor kan det ikke arve Guds rige (1 Kor 15,50). Kristi kødelige fødsel er udtryk for svaghed (Rom 1,3) men han sendtes i køds lighed og fordømte synden i kødet (Rom 8,3). Paulus begrundet sit sprogbrug med kødets skrøbelighed: "Jeg taler menneskeligt på grund af jeres køds skrøbelighed" (Rom 6,19)⁴¹. Den troende er befriet fra kødets tyranni (Kol 2,11) hvorimod den ikke-troende er underlagt kødet (Rom 7,18.25). For Schreiner synes det tydeligt at **σάρξ** definerer en æon der afsluttes ved troen, og til at underbygge sin pointe bruger han en række GT-citater (Es 44,3; Jer 31,31-34) om den ånd som skal komme. Der er en stor kontrast mellem kød og Ånd: "The mindset of the flesh leads to death; the mindset of the Spirit results in life and peace."⁴² Jeg er enig med Schreiner i, at GT-citaterne spiller en vigtig rolle i forståelsen af Helligåndens gerning. De medvirker til at bekræfte Kristus som opfyldelsen af profetierne.

Den onde alder vil ikke ophøre, før døden tilintetgøres som den sidste fjende (1 Kor 15,26). I Rom 5,13-14 tales der om tiden mellem syndefaldet og loven. De, som levede i den periode, døde fordi de ikke overholdt den lov, som Paulus redegør for i Rom 2,12, den naturlige lov. De var syndere, men synden var ikke målbar fordi loven endnu ikke var kommet, men der var synd i verden (Rom 5,13). Schreiner slutter ringen ved at gentage, hvordan synden medførte død: "Adam's sin introduced death in the world, so that all people entered the world seperated from God and, on that basis, they sin."⁴³ Døden er en magt, der adskiller mennesket fra Gud. Mennesket er adskilt fra Gud, grundet Adams synd. Adam repræsenterer den gamle menneskehed og Kristus den nye. De, som vil høre Kristus til er retfærdige, og alle mennesker hører til enten Adam eller Kristus.

3.b. Retfærdighed(δικαιοσύνη)

Dette afsnit består af to dele. "Retfærdighed" som begreb og som term, rummer store og vigtige aspekter af Paulus' teologi. "Frelsende retfærdighed" omhandler den gerning Gud gør for mennesket, en forensisk erklæring. Det andet afsnit omhandler konsekvenserne af denne gerning.

³⁸ Hjort 2000, 55

³⁹ Jervell 1973, 102

⁴⁰ Jervell 1973, 103

⁴¹ Min oversættelse

⁴² Schreiner 2006, 143

⁴³ Schreiner 2006, 149

3.b.I. Frelsende retfærdighed⁴⁴

Det spiller en stor rolle for Paulus at betone vigtigheden af Kristus og hans frelsergerning på vegne af sit folk, dvs. de troende. Evangeliet er således ordet om korset (1 Kor 1,18) og Guds frelsende kraft (Rom 1,16). Guds frelsende og dømmende retfærdighed ses tydeligt på korset, et frelseshistorisk centrum (Rom 3,21-26). Jesu korsdød og opstandelse er vævet ind i CP og markerer den nye tid, hvor Jesus troner som konge. Han blev oprejst for vores retfærdigheds skyld (Rom 4,25). Schreiner forstår Rom 3,25 på følgende måde: "Jesus does not win over an angry Father, for God himself is the one who sent Jesus to appease his own wrath."⁴⁵ Jesu gerninger har afgørende betydning for mennesket, og Paulus opfordrer den troende: "[...] iklæd jer Herren Jesus Kristus, og vær ikke optaget af det kødelige, så det vækker begær." (Rom 13,14)⁴⁶

Retfærdighed er en forensisk term og en realitet. På baggrund af retfærdigheden som gave kan den troende modtage Ånden og lade sig forvandle af den. Klaus Haacker anskuer bibelsk retfærdighed således, at den erklæres retfærdig som er det i fortællereens øjne, som det er tilfældet med Noa (Gen 7,1).⁴⁷ Richard Longenecker forstår retfærdighed som en forensisk frihed fra lovens fordømmelse (Rom 8).⁴⁸ Jervell mener dog at der ikke kan være tale om en rent forensisk forståelse af retfærdigheden, fordi Guds retfærdighed netop er en magt som den døbte er sat i.⁴⁹

Paulus anvender GT for at have slagkraft overfor modtagerne af hans evangelium. Ifølge Paulus lærer GT retfærdighed af tro, og dermed påviser han kontinuitet fra GT til hans lære om retfærdighed. Schreiner undersøger derfor om retfærdigheden er udtryk for Guds trofasthed mod pagten med Israel. Schreiner finder i GT en forståelse af Guds retfærdighed som en frelsende handling han gør for sit folk (Rom 5,11; Dan 9,16). Guds retfærdighed er ofte forbundet med hans troskab mod pagten med Israel, men det skal ikke sidestilles. Jeg er enig med Schreiner i, at Guds retfærdighed ikke kan sidestilles med hans troskab mod pagten. Det er en kvalitet ved Gud men ikke det samme som retfærdighed. Ofte bliver Rom 3,5 brugt til at bevise sammenhængen mellem netop Guds retfærdighed og Guds troskab ud fra versets kontekst. Rom 3,5 omhandler snarere Guds dom over syndere. Paulus minder sine læsere om Guds retfærdighed som både pagtstroskab og retfærdig dom over synder. Retfærdigheden er en gave til troende, en forensisk renselse, ergo er den ikke transformerende. Transformerende retfærdighed er overvejende apokalyptisk (jf. Rom 1,17; 3,21). Modsat Schreiner står Jervell, som betoner at Guds retfærdighed mere end noget andet er en magt (Rom 10,3), og derfor er retfærdighed ikke synonymt med gave eller benådning.⁵⁰ Jeg beundrer Jervell for at lade tekstens radikalitet skinne igennem og dermed opfordringen til at handle ret.⁵¹

Haacker pointerer desuden, at ifølge Paulus sker Abrahams retfærdiggørelse og løftet til ham længe før omskærelsen og dermed før pagten (Rom 4,9-12), ergo kan løfternes gyldighed ikke betvivles. De er vigtigere end lovens krav, og siden loven sidestilles med

⁴⁴ Schreiner 2006, 192-209 medmindre andet er anført.

⁴⁵ Schreiner 2006, 191

⁴⁶ DO92

⁴⁷ Haacker 2003,54

⁴⁸ Longenecker 1964, 171-172

⁴⁹ Jervell 1973, 103

⁵⁰ Jervell 1973, 106

⁵¹ Douglas J. Moo ser også i Rom 10,3 en klar sammenhæng mellem "Guds retfærdighed" og "tro" (Moo 1996, 632-636).

synd (se ovenfor), mener jeg, at magtforholdet mellem retfærdigheden og synden er tydeliggjort.⁵²

I Rom 2,13 fastslås det, at de som holder loven vil blive retfærdiggjort på den yderste dag, men i eksempelvis Rom 3,20 vil den, som er af loven, ikke kunne retfærdiggøres af Gud, fordi sejren kun opnås gennem tro. I Rom 4,6-8.25 er retfærdigheden tæt forbundet med tilgivelse af synder. Schreiner konkluderer således at mennesket ikke gøres, men erklæres retfærdigt og har således ingen aktiv del i retfærdiggørelsen. I Rom 5,17 forklares retfærdigheden som en gave og markerer en ny status, idet den sammenstilles med troen.

Vedrørende gaven mener Troels Engberg-Pedersen at denne gave er erkendelse. Han fremhæver Gal 1,11-16 som udtrykker Paulus' kaldelse ved Guds gave.⁵³ Han oversætter således χάριτος med "gave" frem for "nåde". Jeg finder det spekulativt at udlægge dette vers som udtryk for at Guds gave er erkendelsen. Intetsteds i Galaterbrevet giver konteksten grund til at oversætte χάριτος med "gave" frem for "nåde" og det er misvisende at Gud vil give erkendelse frem for Helligånden.

Den retfærdige adfærd som kræves af den troende (jf. fx Rom 6,18-20) beskrives med ordet δικαιοσύνη. Man kan ikke erklæres retfærdig uden også at leve retfærdigt, som er en vanskelig spænding. Schreiner citerer Martin Luther: "[...] we are justified but at the same time we are also sinners."⁵⁴ Med dette berømte citat forklarer han hvilken spænding den troende befinder sig i.

3.b.II. Guds frigørende gerning for sit folk⁵⁵

Guds frelsende gerning beskrives som retfærdighed, helliggørelse⁵⁶ og forløsning. Den troende vaskes og helliggøres til at leve helligt (1 Kor 6,11). "For syndens løn er død, men Guds nådegave er evigt liv ved Kristus Jesus, vor Herre." (Rom 6,23)⁵⁷ Forsoningen, vil nogle hævde, spiller en større rolle end retfærdighed i CP. Forsoning kan side-stilles med fred, og derfor polemiserer Schreiner imod forsoningen som gående forud for retfærdigheden i Paulus' teologi. Han fremhæver i stedet at fred/forsoning kun kan ske på baggrund af retfærdiggørelse (Rom 5,1). At have fred med Gud betyder også, at den troende bliver Guds ven. Før herskede der fjendskab, men det er nu forbi i kraft af Jesu død (Rom 5,9-10). "[...] Paul insists that one must remain in the faith in order to be savningly reconciled to God."⁵⁸ Forsoningen med Gud kan kun ske i troen ved at anerkende Kristus som herre. Forsoning og forløsning hænger sammen, idet Jesus frigør den troende ved sin forsonende gerning. Jesus opfylder Esajas-profetierne⁵⁹ om den frelse og frigørelse som skal komme til Guds folk. Paulus forbinder forløsning og frihed fra synden således, at Guds retfærdighed forudsætter forløsning/forsoning som forudsætter frihed fra synd.

⁵² Haacker 2003, 62.125

⁵³ Engberg-Pedersen 2010, 126

⁵⁴ Schreiner 2006, 209

⁵⁵ Schreiner 2006, 219-234 medmindre andet er anført.

⁵⁶ Helliggørelsen dækker over den gerning Kristus gjorde for de troende. I GT skelnes der mellem helligt og urent, en adskillelse af Israel og andre folk, men i NT er dette skel ophævet. De troende defineres som Guds tempel (eksempelvis 1 Kor 3,16-17).

⁵⁷ Min oversættelse

⁵⁸ Schreiner 2006, 225

⁵⁹ Es 11,15-16; 40,3-11; 42,16; 43,2.5-7.16-19; 49,6-11; 51,10

Jervell ser også sammenhængen mellem Kristi frigørende gerning og et nyt liv på grund af Kristus. Den troende skal leve med ham, som har underlagt sig synd og død.⁶⁰ Engberg-Pedersen opererer med andre termer men har tydeligvis også en forståelse af, at den troende er gået fra en magt til den anden, hvilket får konsekvenser for den troende: "[...] God and the human believers are being active *together*."⁶¹ På den måde mener jeg, han understreger det slaveri for retfærdigheden som skildres i Rom 6,18. Jeg beundrer denne kompromisløse udlægning af menneskets vilkår i troen på Gud. Personligt mener jeg, at det understreger, at der er tale om slaveri for en magt.

I Rom 3,24 forbindes forløsning og retfærdiggørelse fordi forløsning medfører frigørelse fra synd. Friheden opnår den troende gennem Jesu stedfortrædende død. Schreiner mener ikke, at Paulus foreslår et liv uden normer, men at hans ord skal forstås frelseshistorisk. Den troende er gået fra den gamle æon, som synden dominerede. "Paul understands freedom, then, as freedom [...] for righteousness (Rom 6,15-23 esp. 6,18.22)"⁶² Friheden for retfærdighed er friheden til at gøre, hvad der bør gøres, det er en "perfekt frihed".⁶³ Frelsen er endnu ikke fuldkommen, men den troende har fået givet en ny frihed i moralsk forstand. Haacker anskuer retfærdigheden som forandring af den troendes etik, men denne etiske vending kan ikke udgøre fundamentet for frelsen. Målet for Paulus er at dekonstruere både jødisk og universel etik, således at ingen har noget at prale af (Rom 3,4; 4,2), men når den troende lever i Kristus lever han for Gud (Rom 6,8-11), og den rette etik er mulig.⁶⁴

Det handler om tro på Kristus. Kristi frelsesgerning fremstilles i Kol 1,13 som den der har reddet den troende fra mørket og sat ham i Guds søns rige. Gud frelser ikke enhver. "Derfor slider og strider vi, fordi vi har sat vores håb til den levende Gud, som er alle menneskers frelser, først og fremmest den troende." (1 Tim 4,10). Gud er den eneste frelser for alle som tror. Frelsesterminologien i CP finder sin genklang i GT, fx. Dom 2,16. Hos Paulus er den eskatologisk. Frelsen opnås til sidst og for at nå dertil må den troende leve retfærdigt. Ikke fordi en sådan levevis forudsætter frelsen, men fordi den fastholder den troende på sin kurs (Fil 2,12).

Den troende er fri, og de onde magter har mistet deres kraft på grund af Kristi kors. For Paulus er det ikke muligt at blive befriet fra synden uden at dedikere sig til Gud. Jacob Jervell finder denne hovedtanke i Rom 6: "Vi (eller: vårt legeme) er korfestet, tatt ut av og fjernet fra syndens makt forat vi ikke skal være slaver under synden."⁶⁵ Synden er uden effekt for den døbte, og friheden findes kun væk fra synden som slave for retfærdigheden (Rom 6,18). Lad dette være en foreløbig konklusion for min besvarelse.

3.c. Frihed (ἐλευθερία)

Ud fra ovenstående redegørelse kan det foreløbigt konkluderes, at der hersker ingen frihed uden at den hører under enten synden eller retfærdigheden, men som det også fremgår ovenfor, er der ingen frihed under synden. Synden gør mennesket til træl. "Between these warring dominions there are no pockets of neutral independence

⁶⁰ Jervell 1973, 101

⁶¹ Engberg-Pedersen 2010, 128

⁶² Schreiner 2006, 231

⁶³ Cranfield 1975, 325

⁶⁴ Haacker 2003, 59-60.63-65. Moo forstår også "retfærdighed" som antitese til synd, som dermed rummer et etisk aspekt (Moo 1996, 403).

⁶⁵ Jervell 1973, 100

[...]”⁶⁶ Neil Elliott ser Rom 6,16.18 som udtryk for dette vilkår, at intet menneske kan løsrive sig fra en magt uden at binde sig til den anden. Troels Engberg-Pedersen står på linje med Elliott og andre men udlægger det anderledes: ”Thus the freedom that human beings have through cognition is not only a freedom from the lesser powers, but in fact also a freedom vis-à-vis God – though not in the form of an opposition to God, but rather of alignment with him.”⁶⁷ Mennesket er blevet enig med Gud og står på linje med ham. Jeg synes det er god pointe men forkert udlægning, for som jeg forstår Paulus er synden en konstant fare. Den gør det umuligt at stille sig på Guds side uden videre, for den er fundamental (se ovenfor). Hvis ikke det er tilfældet, mister hans formaning i eksempelvis Rom 6,12-14 sin berettigelse. Den totale forening med Gud kan ikke ske på denne side af dommen. Jeg mener også, at Engberg-Pedersen bør have øje for det aspekt som flere andre finder relevant: Den troende er på samme tid allerede frelst og dog endnu ikke.⁶⁸

Richard Longenecker forstår den kristne frihed således, at den som er i Kristus er fri: ”[...] to be in Christ is to *have* righteousness and liberty.”⁶⁹ Til forskel fra samtidens mysteriereligioner, som sandsynligvis adopterede tanken om at være i guddommen fra de kristne, har ”i Kristus” et både individuelt og kollektivt sigte. Mennesket frelses ikke fra skæbnen, men frigøres fra synden. Troen er i mysteriereligionerne et udtryk for intellektuel udvikling, men for Paulus udtrykker det personlig og etisk dedikation.⁷⁰ Der har været stor diskussion blandt forskere om hvordan Paulus forstår ”i Kristus”, men alle er enige om det grundliggende: ”[...] he did not exclude the ideas of Christ as the source, cause and power of the Christian’s life.”⁷¹ Paulus vil betone vigtigheden af at være i Kristus og dermed grundlaget for en kristen livsførelse, som jeg forstår Longenecker.

Mit udgangspunkt er Rom 6,18 og de essentielle pointer, vi her kan finde om friheden. ”If Christians believe they have been freed from the tragic consequences of sin [...], then there is no alternative to serving God – which is identical with serving righteousness. A freedom from sin’s bondage without a commitment to God’s will is no option.”⁷² Således forstår Haacker friheden. Der findes ikke nogen blød mellemvej. Friheden må derfor også udtrykkes i kærlighed. Som det ses i eksempelvis Rom 14, hvor kærlighed til næsten bør være naturlig, hænger denne sammen med friheden. Dette understreger Legarth: ”Kærlighed og frihed hører jo uløseligt sammen. Kærligheden kan ikke trives uden i frihed, og friheden kan ikke fungere ret uden i kærlighed.”⁷³ Jeg mener dermed at vor tids gængse, forkvaklede forståelse af friheden kan påvises som værende anarki. Friheden handler ifølge Paulus ikke om at følge sit begær og egne behov, men at trælle for retfærdigheden. Det medfører et liv i kærlighed til Gud og til næsten.

⁶⁶ Elliott 2007, 251

⁶⁷ Engber-Pedersen 2010, 106

⁶⁸ Se note 40 om syndens tilintetgørelse.

⁶⁹ Longenecker 1964, 161. Det er i øvrigt bemærkelsesværdigt, at Longenecker genbruger store dele af ”Paul, apostle of liberty” (1964, 161-170) i ”Introducing Romans” (2011, 307-313) og blot omskriver nogle enkelte glosier. Han anfører i ”Introducing Romans” ikke en direkte note, men anfører dog førstnævnte i litteraturlisten (s 347).

⁷⁰ Longenecker 1964, 163

⁷¹ Longenecker 2011, 311

⁷² Haacker 2003, 65

⁷³ Legarth 2008, 89

4. Etik

Som jeg har redegjort for ovenfor, opfordrer Paulus til en anderledes livsførelse i overensstemmelse med retfærdigheden. Den troende er sat fri til at tjene Gud og opnår nådegaven: Evigt liv ved Kristus (Rom 6,23). Fra at redegøre for det – efter min overbevisning – væsentligste ved Paulus' frihedsbegreb, vil jeg nu vende mig til, at kort redegøre for Paulus' etik, som er nært forbundet med retfærdighedens frihed. Dette afsnit vil ikke tage udgangspunkt i Romerbrevet alene, men CP generelt. Jeg vil ikke udfolde konkrete etiske formaninger men i stedet skildre Paulus' overordnede argumentation for etikken. Målet er påvise en sammenhæng mellem faktum, imperativ og konkret udtryk, altså et udpræget paulinsk ræsonnement (eksempelvis Rom 6).

4.a. Friheden – et faktum

For Richard Longenecker er det en vigtig pointe at friheden er et indikativ, dvs. noget som står fast. Det får konsekvenser for den troendes relation til Gud, i det indre liv og til næsten. Friheden afblæser Guds dom (Rom 8,14-17) og den troende er fri til at leve et nyt liv, uden at synd eller lov skal fordømme (Rom 6,4). Frihedens gave er ikke kun i det indre liv, den er også i relation til andre.⁷⁴ J. Paul Sampley⁷⁵ mener også, at fællesskabet er et hovedanliggende i CP. Menigheden samles ikke for at være uenige, men fordi Gud kaldte dem (Rom 14,3;15,7) og det nye liv findes i Kristus, dér er de troendes enhed og fællesskab. Sampley undviger diskussionen om betydningen af *ἐν Χριστῷ*⁷⁶ med følgende bemærkning: "Whether it is Christ who is in the believers or the believers who are in Christ, Paul affirms the believers' solidarity with Christ."⁷⁷ Jeg mener at Sampley hermed retter fokus mod det centrale ved formuleringen *ἐν Χριστῷ*. Der er tale om solidaritet mellem den troende og Kristus (Rom 8,31).

Rudolf Bultmann understreger syndens ophør på følgende måde: "[...] to be *δίκαιος* (righteous), does not mean that one has realised an ideal of human behaviour, but rather it means to be rid of one's whole concrete sin before God."⁷⁸ Man kan indvende, at dette forklarer mere om retfærdigheden end om etikken, og netop derfor indtager jeg det, fordi de to ting er nært forbundet. Den retfærdige forventes ikke at opfylde idealer, men som Longenecker pointerer, er det en naturlig konsekvens af at leve i det nye liv. Bultmann siger derimod: "Thus righteousness or sinlessness is [...] not a transformation of man's moral quality."⁷⁹ Bultmann afviser kategorisk at retfærdigheden har indflydelse på menneskets etik. Troen er derimod årsag til, at retfærdigheden kan erfares. De to er således enige, men jeg vurderer at Longenecker i højere grad end Bultmann, vil opfordre til Åndens nye liv (Rom 7,6).

4.b. Friheden – et påbud⁸⁰

Paulus vil ikke kun fastholde frihedens virkelighed. Han håndhæver døden fra synden som overgang til at iklæde sig Kristus (Rom 13,14). Evangeliets indikativ og dets imperativ er uløseligt knyttet sammen, fordi frelsen på en gang allerede er en realitet men endnu ikke fuldkommen. Synden og døden er allerede knust men kan dog stadig gøre

⁷⁴ Longenecker 1964, 170-174

⁷⁵ Sampley 1991, 37-43

⁷⁶ Se Longenecker 2011, 307-317

⁷⁷ Sampley 1991, 41

⁷⁸ Rudolf Bultmann: "The Problem of Ethics in Paul", 204.

⁷⁹ Rudolf Bultmann: "The Problem of Ethics in Paul", 211

⁸⁰ Longenecker 1964, 174-180

væsen af sig. Den nuværende æon er midlertidig i frelseshistorisk øjemed, og det samme er den kristne etik. Når Paulus opfordrer sine læsere til at fremsætte deres legemer for Gud (Rom 12,1) er det ikke for at opnå større hellighed, men det er en naturlig respons på den nåde, de er blevet vist. Den kristne etik er lydighed mod ham, som har etableret forbindelse til det hinsides.

4.c. Frihedens udøvelse⁸¹

Generelt kan det siges, at for Paulus spiller Ånden en stor rolle i frihedsforståelsen: ”Herren er Ånden, og hvor Herrens ånd er, dér er der frihed.” (2 Kor 3,17)⁸² Målet er ikke en ren åndelig og indre vejledning. En ydre vejledning er lige så berettiget og nødvendig. Kristus gav nye bud at overholde til sine disciple (Joh 14,15.21;15,10). Kristi lov og Åndens lov er ikke identiske ifølge Paulus. I Romerbrevet ses tydelige antydninger af, at Kristi lov er konkret vejledning (12,14.17;13,7.8-10) mens Ånden vejleder i det indre liv. ”Paul viewed the Law of Christ as both propositional principles and personal example, stading as valid external signposts and bounds for the operation of liberty and concerned with the quality and direction of Christian liberty.”⁸³ Kristi lov har stor betydning for Paulus og tillægges større værdi end Åndens lov, men Åndens lov er af afgørende betydning for at Kristi lov kan blive til virkelighed for den troende. Transformationen af den troende sker ved Ånden (Rom 12,2). Douglas Campbell mener, at det naturlige må være frit at respondere på de retfærdige gerninger, som er blevet præsenteret i Kristus. Den troende må øve sig i disse gerninger for at blive bedre til dem og således fastholde den etiske kurs for at blive frelst og nyde liv frem for død.⁸⁴

Endvidere spiller kirken en rolle i varetagelsen af vejledning for den troende, ved bl.a. at fastholde det, som Kristus stadfæstede og opfordre til lydighed mod ham.

Friheden betinges af kærlighed. Sammen med Guds vilje har dette afgørende betydning for frihedens realitet, for Guds vilje gøres i kærligheden, som er i den troendes hjerte (Rom 5,5). Menighedens frihed er betinget af kærlighed til hinanden. Jeg mener, at Rom 14 er et tydeligt eksempel på frihedens udtryk i menigheden. Der er situationen at nogle gør noget for at tirre andre, fordi de ikke begriber betydningen af at eje kærlighed til hinanden. Sampley finder også dette vigtigt: ”The life of faith, the life in Christ, must be lived in the context and care of others.”⁸⁵ Det er store ord, men jeg mener, at Sampley hermed giver et svar på meningen med livet, på lige fod med Thomas Kingos salme ”O Gud, du ved og kender”: ”[...] giv ydmyg kærlighed til Gud og til min næste [...]”⁸⁶ Det er Kingos ønske at fatte kærlighed til Gud og næsten, og det samme mener Sampley, må gælde for troens liv.

⁸¹ Longenecker 1964, 181-208 medmindre andet er anført.

⁸² DO 92

⁸³ Longenecker 1964, 194

⁸⁴ Douglas A. Campbell: ”*Christ and the church in Paul: A ”post-new perspective” account*” i ”*For views on the apostle Paul*” redigeret af Michael F. Bird, Grand Rapids MI, 2012, 132-133.

⁸⁵ Sampley 1991, 43

⁸⁶ Den Danske Salmebog 2008, nr. 598

5. Udblik

Her introduceres hovedtræk ved Paulus' baggrund i jødedommen og hellenismen, og derefter tangeres hvordan Paulus' budskab om frihed kan findes andre steder i NT. Paulus' baggrund kan være nøglen til forståelsen af hans frihedsbegreb, og derfor mener jeg, at dette er et vigtigt element at introducere i min besvarelse.

5.a. Paulus' baggrund

For at forstå hvorfor Paulus skrev, som han gjorde, er det vigtigt at fastlægge hvem han var, og hvorfor han argumenterede med en sådan mangfoldighed af paradokser (Rom 6,18; 1 Kor 1,18; 6,12). Han var mere farisæer end hellenistisk diasporajøde. Han var romersk borger i Tarsus, en højtudviklet hellenistisk by. Han var næppe en del af den græske kultur, da denne ofte var i modstrid med jødedommen, men han har sandsynligvis modtaget undervisning i eksempelvis retorik. Paulus' skrifter viser ikke spor af at han har været voldsomt influeret af kultur og religiøs praksis i Tarsus, men de tegner snarere et billede af en nær sammenhæng mellem Paulus' jødedom og kristendom. Paulus var romersk borger hvilket gav ham både privilegier og taleret overfor menigheden i Rom.⁸⁷

Martin Hengel bemærker i øvrigt: "The Hellenistic-Jewish metropolis of Alexandria (the great rival, indeed the ideological enemy of Rome[...]) plays no role in his concerns."⁸⁸ Hvis Alexandria er Roms ideologiske modstander er det nærliggende også at regne dens filosofi for divergerende. Jeg undrer mig over om det derfor ikke er naturligt at Paulus næppe har anvendt udpræget hellenistisk filosofi i sin argumentation overfor Rom? Jeg mener, at Hengels betoning af Paulus' henvendelse til den romerske verden forklarer hans intentioner og stil, og at han ikke har fundet det nødvendigt primært at anvende hellenistisk filosofi.

Men Paulus var både græsk og jødisk. Hans beherskelse af det græske sprog vidner om, at han fra en tidlig alder er blevet oplært i det. Hans baggrund i jødedommen skinner igennem i argumentationerne, hvor skrifthenvisningerne leveres uden om-svøb.⁸⁹

Engberg-Pedersen er fortalende for, at Paulus læner sig tæt op ad stoicismen⁹⁰, og Campbell mener også, at der er en tæt forbindelse til den græske tradition.⁹¹ Elliott mener at Paulus' argumentation minder om Aristoteles'.⁹² Haacker mener, at der er steder (Rom 2,14:7,23.25) hvor Paulus' terminologi henleder tankerne på græsk filosofi snarere end GT, men idet Paulus ikke bruger termerne konsekvent, vidner det om at materialet, Paulus må have hentet fra græsk filosofi, blot tjener hans formål og ikke er determinerende for hans tankegang.⁹³ I mine øjne har Haacker fat i den lange ende.

⁸⁷ Hengel 1991, 1-9

⁸⁸ Hengel 1991, 10

⁸⁹ Hengel 1991, 34-37

⁹⁰ Engberg-Pedersen 2000, 231. En direkte parallel mellem stoicismen og Paulus påvises.

⁹¹ Campbell: "Christ and the Church in Paul", 132

⁹² Elliott 2007, 241 jf. Aristoteles 1996, 173-174

⁹³ Haacker 2003, 111-112

5.b. Paulus og det øvrige NT

Jeg finder det både relevant og interessant at undersøge hvordan Paulus' teologi i Rom 6,18 afspejles i det øvrige NT, både hans egen litteratur, men også hvad Jesus siger om frihed i evangelierne. Dels for at vise sammenhæng i CP og dels fordi Paulus betegner sig selv som bl.a. *δοῦλος Χριστοῦ Ἰησοῦ* (Rom 1,1), *κλητὸς ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ* (1 Kor 1,1) og den, der skal forkynde evangeliet om Jesus (Act 9,15-16; Rom 1,1-6).

Der hersker ingen tvivl om Paulus' inderste ønske: at Kristus må stå klart for læseren (især Gal 3,1). Det kan derfor være nyttigt at se på de steder hvor Jesus siger noget tilsvarende Paulus. Jeg vil kort redegøre for to steder, hvor jeg mener det er tilfældet.⁹⁴

5.b.I. Mat 11,28-30:

Jesus byder alle, som slider sig trætte og bærer tunge byrder, at komme til sig, for at de kan få hvile. Men hvilen findes ikke uden at åget tages på sig. Mogens Müller påpeger, at invitationen kan være henvendt til de som hungre og tørster efter retfærdighed (Mat 5,6).⁹⁵ Jeg mener, det er en tolkning som holder vand, fordi Jesus er retfærdigheden (kapitel 3.b).

Versene mener jeg rummer samme radikalitet som Rom 6,18. Frihedens hvile forudsætter, at der gøres en indsats. Denne indsats består i at tage Jesu åg på sig og lære af ham. Både Jesus og Paulus lærer således at livet i retfærdigheden er et liv i efterlignelse af Jesus. Dette mener jeg ikke modstrider den barmhjertige Jesus, som ynkes over skærerne (Mat 14,14). Han er bevidst om menneskets grundliggende vilkår. Jeg mener, at livet bør rumme arbejde for at hvile kan være netop hvile. Friheden under retfærdigheden er et liv med lettere byrder, ergo bliver slaveriet for retfærdigheden ikke så tungt.

5.b.II. Mar 8,34-35:

Jesus taler radikalt om, hvad det indebærer at følge efter ham. Der er tale om et skæbnefællesskab med Jesus. Den troende må fornægte sig selv, når korset skal bæres til henrettelsesstedet.⁹⁶ At selvfornektelsen er essentiel, mener jeg, er en vigtig pointe. På et almenmenneskeligt plan betyder det, at egne behov tilsidesættes og lidelsen gennemleves. Kan det sigte til et dybere eksistentielt paradoks, at selvfornektelse er en umulighed for mennesket, fordi synden er en realitet? Jeg mener, at det kaster lys over Jesu korsdød som værende afgørende for efterfølgelsens mulighed. Fordi synden (kapitel 3.a.) nødvendigvis må besejres er efterfølgelsen ikke mulig, før netop det er sket. Da synden er besejret, er den troende frigjort fra synden og kan trælle for retfærdigheden (Rom 6,18). At fornægte sig selv mener jeg også er at fornægte den synd, som grundliggende er i mennesket (kapitel 3.a.IV.) og på denne måde ser jeg en sammenhæng mellem Paulus' og Jesu teologi, selvom Jesus næppe kan betegnes som teolog. Selvfornektelsen kan muligvis også være i spil i Paulus' ord om korsets dårskab (1 Kor 1,23).

⁹⁴ Jeg benytter mig af DO92 da en diskussion af oversættelsen i denne sammenhæng ikke er væsentlig.

⁹⁵ Müller 1988, 150

⁹⁶ Pilgaard 2008, 243. Versets kontekst er første lidelsesforudsigelse i Markusevangeliet, og det er tydeligt at efterfølgelse er lidelsesfyldt.

5.b.III. Gal 5,13

Paulus opfordrer sine læsere til ikke at misbruge den frihed, de er kaldet til. Kødet skal ikke være påskud for friheden, men det skal kærligheden. Paulus forbinder friheden tæt med kærligheden, for som det er vist ovenfor, kan friheden kun udtrykkes i kærlighed. ”Karakteristisk er modsætningen mellem ἐλευθερία og δουλεύετε, der bliver opstillet for at vise to sider ved kristenlivet som lige nødvendige i deres forskellighed.”⁹⁷ L.J. Koch understreger tydeligt, hvilken trældom der er tale om. Friheden er til for næsten, og det er jeg enig med ham i. Trældommen er ikke negativ, men at trælle for sin næste er et godt slaveri.

6. Konklusion

Jeg har ovenfor besvaret min problemformulering, i håb om at få en større forståelse for Paulus’ frihedsbegreb. Paulus’ terminologi i Rom 6,18 kan virke paradoksal, men er det ikke. Mennesker er nødt til at trælle for en herre, og ingen kan se sig fritaget. Syndens herredømme er totalt, og mennesket kan ikke selv bekæmpe det. syndens resultat er død. Guds indgriben er nødvendig for at mennesket ikke skal gå under, og derfor dør Jesus på korset. Dermed kan alle som tror på Kristus erklæres retfærdige. Målet har været, at forstå Paulus’ argumentation i Rom 6,18. Jeg mener, at det er lykkedes at redegøre for betydningen af netop det vers, og derved er grundlaget for en forståelse (og diskussion) af etikken lagt. Tilbage står, at intet menneske kan se sig fritaget fra at indgå i den kosmiske kamp mellem magterne.

At friheden til alle tider har været en grundliggende længsel for mennesket, er jeg ikke den eneste der har opdaget: ”Moralists, religionists, and politicians throughout the course of human history have embraced the concept; and it the course of its wide usage, the idea has become encrusted with a varying assortment of associations and connotations.”⁹⁸ Alle mennesker kender til friheden eller længslen efter den. Jeg mener, at nogle reelt kan opleve sig ”forbandet frie”⁹⁹ fordi ingen afgrænser deres frihed. Friheden i etiske sammenhænge kan ikke være anarkistisk.

Målet med denne opgave har ikke været, at afdække friheden i alle afskygninger. Jeg har dog opnået en tilstrækkelig forståelse af friheden, til at kunne overføre det på livet konkrete virkelighed. Det er store ord, men jeg ser intet andet svar, end at mennesker er skabt for Gud og hinanden. Gud så ved skabelsen at mennesket ikke burde være alene (Gen 2,18), og som jeg forstår frelseshistorien, vil Gud for at genetablere fællesskabet med mennesker. Meningen med livet er, at leve for Gud og næsten. Denne gyldne regel (Mar 12,28-34), mener jeg, kan ligge til grund for Rom 6,18. Det har næppe været situationen i Rom der har motiveret Paulus til denne formulering, men snarere et spørgsmål Paulus er blevet mødt med andetsteds. Men uanset hvad, er Paulus’ pointe lige så legitim i dag som dengang. Mennesker skal indse deres slaveri og vende sig om til den sande, perfekte frihed. Det er tydeligt, at den frihedsforståelse jeg berørte i indledningen ikke stemmer overens med den Paulus repræsenterer. Jeg mener også, at friheden må have en determinant udenfor individet. Hvis enhver selv definerer friheden, får det nødvendigvis negative konsekvenser for næsten og Gudsforholdet (Rom 7,18-20).

⁹⁷ Koch 1984, 150

⁹⁸ Longenecker 1964, 156

⁹⁹ Formuleringen er taget fra sangen: ”Rejsen til Rio” af tv-2

Abstract

What does Paul mean by saying: “having been freed by sin, you became enslaved to righteousness” (Rom 6,18)? In this paper I wish to attain a greater understanding of how Paul can speak in such harsh language to describe the liberty for Christians. It seems as if human beings are determined to be slaves, which doesn’t suit well with the general opinion among most people. Normally freedom is synonymous with a life without boundaries or limits. Paul seems to disagree. I’m intrigued by the expressions used in Rom 6,18 and seek to understand what’s the purpose of using such terms. Most of my treatment will be focused on what Paul possibly can mean by the terms freedom, sin, righteousness and slavery. The relationship between sin and righteousness is my main focus because there seems to be a major transition from one to the other, and that’s what I truly find interesting. Sin is apparently a power that must be slain in order to liberate mankind and lead into the true liberty. According to Paul everybody is under the dominion of either sin or righteousness. To me it doesn’t seem logical that the liberation from one dominion should equal slavery under a new one. What I really seek to evolve, via some serious investigation of righteousness and sin, is what the slavery for righteousness consists of.

The slavery that Paul speaks of is not as negative as most people tend to think when they hear the term. In this case, slavery is an expression of the close connection and obedience between the one who is righteous and those who he is sovereign to. God liberates mankind from sin and presents the liberated to a different power, and this transition affects the ethics. Because of what God has done, the one who is declared righteous then will respond by serving God and his fellow man. Paul uses this figure of speech in order to make a radical statement about the relationship between God and the justified, and to remind the receivers of the letter of what they already (should) know. The liberation from sin leads to freedom in righteousness, expressed as slavery by Paul.

Bibliografi

Grundpensum

- Bird, Michael F. *Four Views on the Apostle Paul*. Grand Rapids, MI: Zondervan, 2012. 216 s.
- Longenecker, Richard N. *Introducing Romans: Critical Issues in Paul's Most Famous Letter*. Grand Rapids, Mich: William B. Eerdmans Pub, 2011. 468 s.
- Wright, N. T. *Romans and the People of God: Essays in Honor of Gordon D. Fee on the Occasion of His 65th Birthday*. Grand Rapids, Mich: W.B. Eerdmans, 1999. 10 s.

I alt: 694 s.

Selvvalgt pensum

- Bultmann, Rudolf. "The Problem of Ethics in Paul." In *Understanding Paul's Ethics: Twentieth Century Approaches*, red.: Brian S. Rosner. Grand Rapids, MI: Carlisle, U.K: William B. Eerdmans Pub. Co.; Paternoster Press, 1995. (195-216) 22 s.
- Elliott, Neil. *The rhetoric of Romans: argumentative constraint and strategy and Paul's dialogue with Judaism*. Minneapolis: Fortress Press, 2007. (43-59; 108-119; 235-253)..... 46 s.
- Engberg-Pedersen, Troels. *Cosmology and self in the Apostle Paul: the material spirit*. Oxford; New York: Oxford University Press, 2010. (106-138) 33 s.
- ———. *Paul and the Stoics*. Edinburgh: T & T Clark, 2000. (223-239) 17 s.
- Haacker, Klaus. *The Theology of Paul's Letter to the Romans*. New Testament Theology. Cambridge, UK; New York: Cambridge University Press, 2003. (53-68; 109-112; 120-131) 32 s.
- Hengel, Martin, og Roland Deines. *The pre-Christian Paul*. London; Philadelphia: SCM Press; Trinity Press International, 1991. (1-15; 34-37) 20 s.
- Hjort, Birgitte Graakjær. *The Irreversible Sequence: Paul's Ethics: Their Foundation and Present Relevance*. Frankfurt am Main; New York: P. Lang, 2000. (21-30; 53-60) 18 s.
- Jervell, Jacob. Ekskurs: "Bak Rom. 6." i *Gud og hans fiender. Forsøk på å tolke Romerbrevet*. Oslo: Universitetsforlaget, 1973. (93-108) 16 s.
- Longenecker, Richard N. *Paul, Apostle of Liberty*. New York; Evanston; London: Harper & Row, 1964. (156-208) 53 s.
- Sampley, J. Paul. *Walking Between the Times: Paul's Moral Reasoning*. Minneapolis: Fortress Press, 1991. (37-49) 13 s.
- Schreiner, Thomas R. *Paul, Apostle of God's glory in Christ: a Pauline theology*. Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 2006. (103-107; 127-150; 189-209, 219-234) 66 s.

I alt: 336 s.

Supplerende litteratur

- Andersen, Svend. *Som dig selv: en indføring i etik*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2003.
- Aristoteles og Platonselskabet. *Retorik*. København.: Museum Tusculanum, 1996.
- Barr, James. *The semantics of Biblical language*. London: Oxford University Press, 1975.
- Coenen, Lothar, Erich Beyreuther, and Hans Bietenhard. *Theologisches Begriffslexikon zum Neuen Testament*. Vol. I. II vols. Wuppertal: Brockhaus, 1977. (Refereres som Begriffslexikon)
- Cranfield, Charles E B. *Critical and Exegetical Commentary on the Epistle to the Romans*. Vol. I. II vols. Edinburgh: T & T Clark, 1975.
- Den Danske Salmebog. Det Kgl. Vajsenhus' Forlag, 2008.
- Koch, L. J. *Fortolkning til Galaterbrevet*. Fredericia: Lohse: Dansk Skole- og Lærebogsforlag, 1984.
- Legarth, Peter. *Kompendium til nytestamentlig isagogik*. Aarhus: Kolon, 2001.
- Legarth, Peter. *Romerbrevet: et kompendium*. Fredericia: Kolon, 2008.
- Moo, Douglas J. *The Epistle to the Romans*. The New International Commentary on the New Testament. Grand Rapids, Mich: W.B. Eerdmans Pub. Co, 1996.
- Müller, Mogens. *Mattæusevangeliet*. København: Dansk Bibelselskab, 1988.
- Pilgaard, Aage. *Kommentar til Markusevangeliet*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2008.
- Prenter, Regin. *Skabelse og genløsning*. Frederiksberg; [Kbh.]: Anis; [eksp. DBK], 1998.